

Salvar l'assut

La Comissió Cívica del Patrimoni de les Terres de l'Ebre és una entitat creada ara fa 4 anys que integren 14 persones, escollides per les institucions culturals i centres d'estudi de les quatre comarques.

Aquesta setmana, la Comissió ha emès un dictamen en què exposa què caldria fer –al seu criteri– per evitar la destrucció de l'assut de Xerta, que actualment està mancat d'una protecció efectiva i es troba en una greu situació de deteriorament.

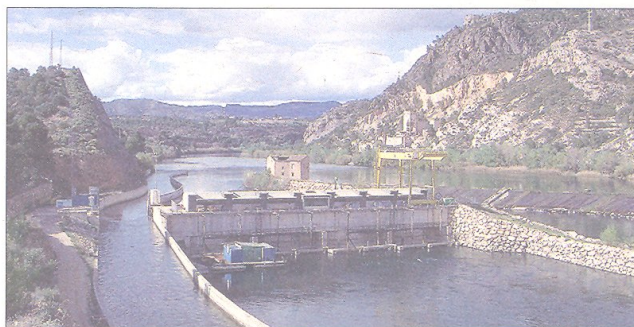
Josep Bayarri Ragal

L'assut de Xerta, situat al riu Ebre entre els municipis de Xerta i Tivenys, és una de les construccions més emblemàtiques del territori i, sens dubte, l'obra d'enginyeria amb més importància històrica. Les primeres referències sobre l'existència d'un assut per canalitzar aigües del riu i regar les hortes pròximes data de la meitat del segle *x*, quan Tortosa era cap d'una taifa sarraïna. Al llarg dels segles següents apareixen notícies sobre successius projectes d'obres de millora de la infraestructura, la més important de les quals va produir-se el 1440, quan es van construir molins fariners aprofitant el salt d'aigua generat per l'assut.

La història contemporània comença a mitjats del segle *xix*, quan es va bastir l'obra actual. L'objectiu, en principi, era subministrar un volum d'aigua estable i constant al canal de navegació construït entre Amposta i la badia dels Alfacs per fer possible la navegació pel riu Ebre fins a Saragossa sense l'obstacle dels enseraments a la desembocadura. Aquest canal estava a un nivell superior al del riu a Amposta i, per tant, calia unes rescloses a l'entrada i la sortida, i aportar-hi aigua, que arribava des de l'aqüeducte amb origen a Xerta. Al fracassar la navegació, el canal, popularment conegut com a canal de la dreta, es va habilitar per regar i fou perllongat fins a l'illa de Buda, la qual cosa va permetre la colonització de l'hemidelta dret, principalment amb arròs. Mig segle després es va construir el canal de l'esquerra, també des de l'assut (en aquest cas, de Tivenys), que fou inaugurat per Alfons XIII el 1912 i va permetre el cultiu a tot l'hemidelta esquerre, a més a més de les hortes riberenques. L'assut, però, es va anar deteriorant al llarg dels anys, en especial el molí que hi havia a la riba dreta, tot i els treballs del 1996 per a rehabilitació de la resclosa que en fes possible la navegació turística. Poc després, el 2002, es va inaugurar una central hidràulica a l'assut de Xerta, cosa que va generar un moviment d'oposició en entendre que afectava l'assut tal com s'havia conegut sempre i comportava un perill per a les restes del molí, que quedava aïllat dins del riu.

La Generalitat, a iniciativa de la Comissió del Patrimoni de les Terres de l'Ebre, a petició d'entitats del territori, va incoar expedient i va declarar el conjunt de l'assut com a Bé d'Interès Cultural, cosa que n'implicava la protecció i el compromís d'elaborar un pla de conservació. Van presentar-hi recurs els propietaris de la central i la Comunitat de Regants de l'Esquerra per raons de propietat i les institucions de l'Estat espanyol, en concret el ministeri de Medi Ambient a instàncies de la Confederació Hidrogràfica de l'Ebre, al·legant que l'assut i, en definitiva, el mateix riu eren competència de l'Estat. Els tribunals els van donar la raó. La Generalitat va insistir en una nova declaració i novament fou anul·lada pels tribunals. Mentre, l'assut, el molí i l'entorn continuen el seu procés de degradació.

Ara, la Comissió Cívica del Patrimoni, en un exercici de possibilisme, davant la política estatal de crear problemes a totes les iniciatives de les institucions catalanes, proposa demanar que siga l'Estat espanyol qui declare l'assut Bé d'Interès Cultural, és a dir, Monument Nacional, i atorgue a l'Ajuntament de Xerta, que ja havia declarat l'obra Bé Cultural d'Interès Local, la seua gestió per un període de 50 anys. En la mateixa línia, demana que la Confederació Hidrogràfica de l'Ebre, la màxima instància de control i gestió del riu, depenent de l'Estat espanyol, elabore un pla de restauració de la infraestructura. Cal recordar que és la Confederació la que ha aprovat el pla de nous regadius de l'Ebre que comporta la ruïna del Delta, al qual s'oposa la Plataforma en Defensa de l'Ebre. ■

L'assut, com l'Ebre (també el tram que passa per Catalunya), és competència de l'Estat espanyol.